

องค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1

The Components of Teacher's Leadership which Affect Learner Quality in the 21st Century in Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1

นพวรรณ พรหมศิริ¹ ทริพย์ทริฎุ จันทักษ์² วันเพ็ญ นันทะศรี²

Email: Tuynuy091135@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนซึ่งแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) นำขอบเขตด้านเนื้อหาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาภาวะผู้นำครูที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยวิธีการใช้แบบสอบถามข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยองค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 ที่จะใช้เป็นแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านสติปัญญาและความสามารถ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านสังคม

คำสำคัญ: องค์ประกอบ ภาวะผู้นำครู คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purpose of this research is to study the components of teacher's leadership which affect the learner quality in the 21st Century in Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1. The researcher specify the step to divide research process into two phase: the first phase is to study information about teacher's leadership in the school of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1. 1) To study idea, theory and to synthesis related studies 2) Using the scope of substance from study, idea, theory and related research. The second phase is to study teacher's leadership which affect learner quality in the 21st Century in Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 by using questionnaire teachers in Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1. The components of teacher's leadership which affect learner quality in the 21st Century in Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1 which are used to be an idea of this research consist of four components: 1) physical aspect, 2) intelligence and capability 3) personality 4) social.

Keywords: components, teacher leadership, quality of learners in the 21st century

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและสภาพแวดล้อม ประเทศใดก็ตามที่คนในชาติได้รับการศึกษา ถึงแม้จะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใดก็ตาม รายได้ของคนในชาติก็มักจะแตกต่างกันไปด้วยทั้งนี้เพราะขาดกำลังคนที่มีสติปัญญาที่จะนำทรัพยากรนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพการศึกษาจึงนับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรก การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การศึกษาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาโดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความรู้เชิงวิชาการและสมรรถนะทางวิชาชีพ ไม่เรียนรู้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีสุขภาพทั้งกายและใจที่สมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พร้อมกับสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาคนไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการเรียนรู้ไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน มีสุขภาพประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร รวมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรมภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 17-19) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา “มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 5) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 37 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงระดับของการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาของไทย มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัยด้านกระบวนการและด้านผลผลิต สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

รัฐบาลไทยได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งถือได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้าง และพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือ เป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงต้องเผชิญกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ซับซ้อนแปลกใหม่ และท้าทายต่อการบูรณาการศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการบริหารงาน บริหารคน ตลอดจนการบริหารการเปลี่ยนแปลง อย่างมีศิลป์ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่สุด จากความคาดหวังของสังคมไทยที่มีต่อการจัดการศึกษาดังกล่าว เป็นผลทำให้สถานศึกษาได้รับความสนใจและมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสาธารณชนที่มีต่อคุณภาพของสถานศึกษาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งนี้ ก็เพื่อให้สังคมโดยเฉพาะผู้ปกครองได้เกิดความมั่นใจว่าโรงเรียนที่ส่งบุตรหลานไปเรียนนั้นเป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพ ปราศจากมลพิษทางสังคม เช่น ปลอดภัยเสพติด ครูอาจารย์มีความรัก ความสามัคคีเอื้ออาทรต่อเพื่อนครูและศิษย์ โรงเรียนมีระเบียบวินัยในระดับที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนดี คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาได้ มีความสุขอยู่ในสังคมและพร้อมที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจุนสังคมเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป

ภารกิจหลักที่สำคัญของสถานศึกษาโดยทั่วไป คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ทักษะและเจตคติที่ดี ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสุขในการดำรงชีวิต สิ่งที่คาดหวังนี้จะมีบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานของวิชาการของสถานศึกษานั้น การบริหารงานวิชาการเป็นปัจจัยทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นที่ต้องการของสังคมต่อไปจึงถือว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ความมุ่งหวังของสังคมบรรลุจุดหมายปลายทาง การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การที่จะบริหารหรือจัดการงานวิชาการของโรงเรียนให้สัมฤทธิ์ผลจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารรูปแบบกระบวนการที่เหมาะสมถึงภาระหน้าที่ของงานวิชาการอย่างละเอียด จึงถือว่าการบริหารงานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ผู้ปกครองตั้งความหวังไว้อย่างสูง เพื่อเป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ อบรมบ่มนิสัยลูกหลานให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงประเทศชาติ ดังนั้นโรงเรียนทุกโรงเรียนจึงต้องพยายามสร้างความเป็นมาตรฐานของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมโดยหันมาเน้นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน เพราะหัวใจของการศึกษาก็คือ นักเรียนนั่นเอง จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาขึ้นอย่างมากหลายประการ โดยเฉพาะการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องเร่งพัฒนาจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีคุณภาพทั้งมาตรฐานคุณภาพของนักเรียนและคุณภาพกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนและที่สำคัญก็คือจะทำอย่างไรจึงจะให้โรงเรียนเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง (จุฬารัตน์ เปี้ยเหมย, 2550: 2)

ภาวะผู้นำถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเป็นการนำหรือการทำให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตามที่ประสงค์ ตามเป้าหมายขององค์การ ภาวะผู้นำเป็นเรื่องสำคัญมากในการบริหาร เพราะผู้นำมีความสำคัญสำหรับองค์การเพราะเพราะเป็นผู้นำพาองค์การสู่ความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่เป็นเลิศให้กับองค์การ ซึ่งใน

ภาพรวมแล้ว ผู้นำต้องสามารถโน้มน้าวและสร้างอิทธิพลต่อคนผ่านสายสัมพันธ์อันดีและการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร (พีชรา วาณิชวาทิน, 2560: 33) ภาวะผู้นำของครูจึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการจัดการเรียนการสอน เพราะถ้าข้าราชการครูมีภาวะผู้นำที่ดีมีความรู้ ความสามารถ รวมถึงมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ มีภาวะผู้นำ ก็สามารถทำให้คุณภาพของผู้เรียนดีขึ้น ภาวะผู้นำการเรียนการสอนเป็นพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำให้ครู ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เบื้องต้นนั้นเป็นโรงเรียนที่ยังขาดการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านวิชาการแก่นักเรียนอย่างไรก็ตาม ช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาโรงเรียนดังกล่าว กลับได้รับการพัฒนาขึ้นในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ โดยมีภาพแห่งความสำเร็จ คือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนที่สรุปได้ว่า เป็นโรงเรียนชั้นดีมีคุณภาพ มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นเป็นต้นแบบของการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนา สนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องและสังคมซึ่งปัจจัยด้านการบริหารงานวิชาการประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านสภาพของโรงเรียน 2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร 3) ปัจจัยด้านครูผู้สอน 4) ปัจจัยด้านชุมชนและ 5) ปัจจัยด้านทรัพยากร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหัวใจของการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนางานให้ก้าวหน้าได้มาตรฐานตามเกณฑ์ต่อไป

ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เพื่อศึกษาว่า ภาวะผู้นำครูมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตลอดจนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางและเป็นข้อสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาและการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ให้มีคุณภาพทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นต่อไป รวมทั้งเพื่อรองรับการตรวจประเมินคุณภาพจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูมีอิทธิพลหรือส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตลอดจนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางและเป็นข้อสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการศึกษาและการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ให้มีคุณภาพทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นต่อไป รวมทั้งเพื่อรองรับการตรวจประเมินคุณภาพจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนซึ่งแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
 - 1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 นำขอบเขตด้านเนื้อหาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาภาวะผู้นำครูที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยวิธีการใช้แบบสอบถามข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้จากการศึกษาแนวทางทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบโดยแสดงในรูปของวงกลมที่ความถี่ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40 พบว่า สามารถคัดสรรองค์ประกอบที่จะใช้เป็นแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านสติปัญญาและความสามารถ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านสังคม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครู

องค์ประกอบภาวะผู้นำครู	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553)	อาภารัตน์ ราชพัฒน์ (2554)	รังสรรค์ สุทธิรัมย์ (2556)	ศุภญา ศรีอริยะกุล (2558)	Trewatha and Newport (1982)	Yukl (1989)	Daft (1999)	Lussier and Achua (2001)	York-Barr and Duke (2004)	Glickman (2007)	ความถี่	ร้อยละ
1. มีวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู	✓										1	10
2. มีการสนทนาอย่างสร้างสรรค์	✓										1	10
3. เป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง	✓	✓	✓								3	30
4. มีการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรอง	✓										1	10
5. การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน	✓										1	10
6. มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู		✓	✓								2	20
7. เป็นแบบอย่างทางการสอน		✓									1	10
8. มีส่วนร่วมในการพัฒนา		✓									1	10
9. เป็นผู้นำการบริหารจัดการ		✓	✓								2	20
10. มุ่งความสำคัญที่นักเรียน		✓									1	10
11. ด้านการเป็นแบบอย่างทางการเรียนรู้			✓								1	10
12. ด้านกายภาพ				✓	✓	✓	✓				4	40
13. ด้านภูมิหลังส่วนบุคคล				✓	✓	✓					3	30
14. ด้านสติปัญญาและความสามารถ				✓		✓	✓	✓			4	40
15. ด้านบุคลิกภาพ				✓	✓	✓	✓				4	40
16. ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน				✓		✓					2	20
17. ด้านสังคม				✓	✓	✓	✓				4	40
18. ลักษณะความสัมพันธ์กับงาน							✓				1	10
19. ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน										✓	1	10
20. ด้านภาระหน้าที่										✓	1	10
21. ด้านทักษะที่จำเป็น										✓	1	10
22. ความมีอำนาจเหนือ								✓			1	10
23. มีพลังสูง								✓			1	10
24. ความมั่นใจในตนเอง								✓			1	10
25. สถานการณ์ในการควบคุมตนเอง								✓			1	10
26. ความมั่นคงทางอารมณ์								✓			1	10

ตาราง 1 (ต่อ)

องค์ประกอบภาวะผู้นำครู	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553)	อภรณ์รัตน์ ราชพัฒน์ (2554)	รุ่งสรรค์ สุทาร์มย์ (2556)	สุชญา ศรีอริยะกุล (2558)	Trewatha and Newport (1982)	Yukl (1989)	Daft (1999)	Lussier and Achua (2001)	York-Barr and Duke (2004)	Glickman (2007)	คามณี	ร้อยละ
27. ความซื่อตรง								✓			1	10
28. ความยืดหยุ่นในการทำงาน								✓			1	10
29. มีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น								✓			1	10
30. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม									✓		1	10
31. ภาวะผู้นำแบบมุ่งคุณภาพขององค์กร									✓		1	10
32. ภาวะผู้นำตามภารกิจที่ปฏิบัติ									✓		1	10
33. ภาวะผู้นำแบบใช้บทบาทคู่ขนาน									✓		1	10

จากตาราง 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำครู พบว่ามีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 33 องค์ประกอบ แต่การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาจากความถี่ขององค์ประกอบที่นักวิจัยส่วนใหญ่เลือกเป็นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำครูความถี่ตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40 พบว่า สามารถคัดสรรองค์ประกอบที่จะใช้เป็นแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านกายภาพ หมายถึง การมีบุคลิกภาพ รูปร่าง หน้าตาผิวพรรณ สุขภาพ กริยา มารยาทที่ดี การแต่งกาย การแสดงออกที่เหมาะสม เพราะลักษณะกายภาพคือสิ่งแรกที่ทำให้ทุกคนมองเห็น จึงมีความสำคัญและเป็นภาพลักษณ์และสิ่งประทับใจแก่ผู้รับบริการ ผู้เรียน และเพื่อนร่วมงาน
2. ด้านสติปัญญาและความสามารถ หมายถึง ผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดทางความคิด มีความรอบรู้ คิด วิเคราะห์ มีเหตุผล กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจได้ถูกต้องทันเหตุการณ์ มีความเป็นผู้นำที่ดีแก่นักเรียนเพื่อร่วมร่วมงาน เพราะการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด กล้าตัดสินใจและมีเหตุผลเสมอในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ
3. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะทางกาย ทางจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกทางอารมณ์แก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง
4. ด้านสังคม หมายถึง ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์และการมองโลกในแงุ่มที่ดี มีความสามารถส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจ การมีความเห็นอกเห็นใจ และมีความเชื่อถือได้เสมอ

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์เนื้อหาขององค์ประกอบภาวะผู้นำครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
1. ด้านกายภาพ	การมีบุคลิกภาพ รูปร่าง หน้าตาผิวพรรณ สุขภาพ กริยา มารยาทที่ดี การแต่งกาย การแสดงออกที่เหมาะสม เพราะลักษณะกายภาพคือสิ่งแรกที่ทำให้ทุกคนมองเห็น จึงมีความสำคัญและเป็นภาพลักษณ์และสิ่งประทับใจแก่ผู้รับบริการ ผู้เรียน และเพื่อนร่วมงาน	1. บุคลิกภาพที่ดีและมีความมั่นคงทางอารมณ์ 2. ความสามารถในการสื่อสาร 3. ทำงานที่มีความท้าทาย 4. เป็นแบบอย่างที่ดีวางตัวเป็นต้นแบบ 5. สร้างบรรยากาศการติดต่อสื่อสาร 6. ความไว้วางใจ ให้เกียรติ 7. ให้โอกาสนักเรียนและเพื่อนร่วมงานในการทำงาน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
2. ด้านสติปัญญาและความสามารถ	ผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดทางความคิด มีความรอบรู้ คิดวิเคราะห์ มีเหตุผล กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจได้ ถูกต้องทันเหตุการณ์ มีความเป็นผู้นำที่ดีแก่นักเรียนเพื่อร่วมงาน	1. มีการวางแผนจัดการเรียนการสอน 2. เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียน 3. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4. มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอน 5. ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านบุคลิกภาพ	คุณลักษณะทางกาย ทางจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดที่สะท้อนออกมาให้ผู้อื่นเห็นและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกทางอารมณ์แก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างดี	1. เป็นแบบอย่างที่ดี 2. ควบคุมอารมณ์ให้คงที่และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน 3. เป็นผู้ซื่อสัตย์และมีคุณธรรมจริยธรรม 4. มีความสุขุม เยือกเย็น รอบคอบ 5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ด้านสังคม	ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์และการมองโลกในแง่บวกที่ดี มีความสามารถส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจ การมีความเห็นอกเห็นใจ และมีความเชื่อถือได้เสมอ	1. เป็นผู้นำในการส่งเสริมเพื่อนร่วมงาน 2. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา 3. พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 4. เสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน 5. สร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา 6. พัฒนาระบบสารสนเทศ 7. สนับสนุนและกระตุ้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ 8. ส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

อภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 ในครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 ซึ่งมีจำนวนองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ มีตัวชี้วัดทั้งหมด 7 ตัว คือ (1) บุคลิกภาพที่ดีและมีความมั่นคงทางอารมณ์ (2) ความสามารถในการสื่อสาร (3) ทำงานที่มีความท้าทาย (4) เป็นแบบอย่างที่ดีวางตัวเป็นทีนั้บถือ (5) สร้างบรรยากาศการติดต่อสื่อสาร (6) ความไว้วางใจ ให้เกียรติ และ (7) ให้โอกาสนักเรียนและเพื่อนร่วมงานในการทำงาน 2) ด้านสติปัญญาและความสามารถ ซึ่งมีตัวชี้วัดทั้งหมด 5 ตัว คือ (1) มีการวางแผนจัดการเรียนการสอน (2) เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียน (3) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) มีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการจัดการเรียนการสอน และ (5) ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านบุคลิกภาพ ซึ่งมีตัวชี้วัดทั้งหมด 5 ตัว (1) เป็นแบบอย่างที่ดี (2) ควบคุมอารมณ์ให้คงที่และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน (3) เป็นผู้ซื่อสัตย์และมีคุณธรรมจริยธรรม (4) มีความสุขุม เยือกเย็น รอบคอบ (5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง และ 4) ด้านสังคม ซึ่งมีตัวชี้วัดทั้งหมด 8 ตัว คือ (1) เป็นผู้นำในการส่งเสริมเพื่อนร่วมงาน (2) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (3) พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (4) เสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน (5) สร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา (6) พัฒนาระบบสารสนเทศ (7) สนับสนุนและกระตุ้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ (8) ส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

สรุปผลการวิจัย

วิจัยขอสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 4 องค์ประกอบหลัก 25 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพ มี 7 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านสติปัญญาและความสามารถ มี 5 ตัวบ่งชี้ 3) ด้านบุคลิกภาพ มี 5 ตัวบ่งชี้ และ 4) ด้านสังคม มี 8 ตัวบ่งชี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรควรนำผลการวิจัยไปเป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพตามบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 และในจังหวัดอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาแนวทางในการพัฒนาปัจจัยด้านภาวะผู้นำครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1 โดยนำกรอบแนวคิดจากผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ขจรศักดิ์ บั้วระพันธ์. (2555). การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. จุลสารนวัตกรรม, 7(27), 4. กรกฎาคม-กันยายน.
- จุฬารัตน์ เปี้ยเหมย. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกให้บุตรเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง. การค้นคว้าอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นเรศ ปุบุตรชา. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของสมรรถนะครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรา วาณิชสิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา Leadership Development: Theories, Best Practices and Case Study. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ศรีอุษา กมลธรรมรักษ์. (2557). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้ภาวะผู้นำครู: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดงชมพู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- สมัย ะชุม. (2560). ภาวะผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551). กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุรศักดิ์ ลดาธนศักดิ์. (2561). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในจังหวัดสกลนคร. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปาริฉัตร คำเห็น. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชาติชาย ก่อคุณ. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองแวง. ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รังสรรค์ สุทาร์มย์. (2556). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการบริหารจัดการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- สุชญา ศรีอริยะกุล. (2558). คุณลักษณะผู้นำกับคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Daft, L. (1999). Leadership : Theory and Practice, Orlando : The Dryden Press Harcourt Brace College Publishers.

Glickman, C. D. (2007). *Super Vision and Instructional Leadership:A Developmental Approach*. Boston: Pearson.

Yukl. G.A. (1989). *Leadership in Organization* 2nd ed. New Jersey: Prentice Hall.

York-Barr, J., and Duke, K. (2004). “What do we know about teacher leadership? Findings from two decades

Lussier, Robert. N. and Achua, Christopher.F. (2001). *Leadership Theory Application Skill Development*. Cincinnati, OH :South- Western College Publishing.of scholarship”. *Review of Educational Research*.74(3) : 260-270.